

Тема 1 «Сутність страхування і його основні принципи»

План

1. Історія розвитку страхування в світі та в Україні
2. Економічна сутність страхування
3. Категорія страхового захисту
4. Комерційне і соціальне страхування
5. Страховий ринок
6. Становлення та розвиток страхового ринку в Україні
7. Принципи розвитку страхового ринку
8. Страхові договори
9. Категорія страхування
10. Функції страхування

1. Історія розвитку страхування в світі та в Україні

Перші форми страхування було виявлено за дві тисячі років до нашої ери в законах вавилонського царя Хаммурапі, які передбачали укладання угоди між учасниками торгового каравану про те, щоб завдані збитки, яких зазнає будь-хто в дорозі від різних небезпек, розподілялися між усіма учасниками.

У галузі мореплавства знайдено угоди про взаємний розподіл збитків від аварії корабля та інших небезпек між купцями на берегах Перської затоки.

Прийнято вважати, що найрозвинутішим, порівняно з іншими народами, взаємне страхування у постійних організаціях статутного типу було у Стародавньому Римі.

Римські професійні корпорації були організаціями, що об'єднували своїх членів на основі суспільно-економічних, релігійних, побутових і особистих інтересів. Однією з головних цілей цих колегій було забезпечення своїм членам достойного поховання (похоронна процесія, пам'ятник тощо).

Середньовічне страхування спочатку мало такі самі риси, як і античне, тобто воно було багато в чому схожим за своїм характером до страхування у професійних колегіях та організаціях рабовласницького суспільства і пройшло у своєму розвитку такі самі стадії:

1) від взаємодопомоги взагалі, без диференціації за видами нещасних випадків, за формами і розмірами взаємної підтримки — до конкретизації і навіть спеціалізації взаємодопомоги, з уточненням кола страхових випадків, форм і розмірів страхових виплат;

2) від розподілу збитку — до системи періодичних, чітко визначених страхових внесків, до попереднього акумулювання страхового фонду.

Середньовічне страхування звичайно називають **гільдійсько-цеховим**. Перші гільдії виникли в Англії (X-XI ст.), Німеччині (XI-XII ст.), Данії та Ісландії (XII ст.). Перші гільдії виконували роль братства. Згодом починається процес диференціації, у результаті якого виникли «захисні» гільдії (за основну ціль ставили охорону особи та майна своїх членів від домагань ззовні) та «професійні» гільдії, в основі яких лежали професійні

інтереси. Гільдійське взаємне страхування передбачало різноманітні страхові випадки, які стосувалися як особи, так і майна членів гільдії, поділяючи вже у ті часи страхування на **особисте** і **майнове**.

Майнове страхування передбачало відшкодування збитків, які виникли внаслідок стихійного лиха (пожежа, повінь, загибель корабля).

Особисте страхування в гільдіях передбачало виплату допомоги у випадку смерті, хвороби, інвалідності.

На початку XVIII ст. в Англії виникло комерційне страхування життя, У той же час широко використовують сільськогосподарське страхування: страхування посівів від градобиття (кінець XVIII ст.) та страхування худоби (перша половина XIX ст.). У Німеччині та Франції виникли перші страхові товариства, які спеціалізувалися на страхуванні сільськогосподарських ризиків.

Поширення машинної техніки суттєво вплинуло на розвиток страхування від нещасних випадків та страхування цивільної відповідальності (Німеччина, 70-ті рр. XIX ст.).

У XIX ст. у страховій справі з'явилися картелі та концерни. Один із таких концернів було утворено в Берліні у 1874 р. Він діяв як міжнародний, до його складу на момент заснування входило 16 страхових товариств.

Першим центром цивілізованого страхування вважають Північну Італію, яка займала, починаючи з XIII ст., чільні місця в морській торгівлі, банківській справі та вексельних операціях. Італія вплинула на розвиток страхування в Іспанії, Франції, Німеччині, Англії й Нідерландах. З другої половини XVI ст. центр страхування перемістився з середземноморського басейну на північно-західне узбережжя, з Італії до Нідерландів.

З кінця XVII ст. Англія стала піонером у розвитку нових видів комерційного страхування: страхування від вогню, страхування життя. Англійські страхові новинки швидко набули популярності та поширилися в Європі.

Найавторитетніше місце в історії страхових відносин посіла асоціація Ллойда. Історія корпорації Ллойда пов'язана з іменем Едварда Ллойда — власника кав'ярні, відкритої ним у 1688 р. поблизу лондонського порту. Цю кав'ярню відвідували моряки, купці, судовласники і суднобудівники не тому, щоб посмакувати стравами, а щоб обмінятися новинами, отримати інформацію про місцезнаходження тих чи інших торгових суден, про умови плавання, лоції окремих акваторій, про аварії суден, ринкову кон'юнктуру, про ціни на товари у портах світу. Едвард Ллойд почав фіксувати інформацію, а потім вивішувати на стінах своєї кав'ярні всі отримані ним відомості.

Кав'ярня Ллойда поступово перетворювалася на морський клуб, де укладали різноманітні торгові угоди, угоди взаємного страхування проходило фрахтування суден.

З роками стінні газети перетворилися на щоденний друкований орган «Ллойдс ліст».

13 грудня 1771 р. 79 купців уклали угоду щодо надання Ллойдів організації форм. Корпорація Ллойда почала діяти як приватна

організація, якою керував Комітет. Але ця організація поки що не мала юридичного статусу.

З 1871 р. ця організація після прийняття закону Парламентом Великобританії виступала як страхова корпорація, що займалася морським страхуванням. У 1911 р. Парламент дозволив корпорації Ллойда проводити всі види страхування.

Історія розвитку страхування в Україні.

До отримання Україною статусу незалежної держави страхування проводили згідно з економічними, соціальними та правовими умовами, що існували у відповідний період.

Найдавнішим способом страхового захисту в Україні, як і в усьому світі, було взаємне страхування.

В Україну класичне страхування прийшло із Західної Європи ще в XVIII ст. З виникненням філій англійських страхових компаній. У 1857 р. в Одесі було створено Російське товариство пароплавства і торгівлі, величина страхового капіталу якого становила один мільйон рублів. Цей фонд застосовували при страхуванні суден.

У містах діяли товариства взаємного страхування від вогню. Одне з таких товариств було утворено в Полтаві у 1863 р. Згодом такі самі товариства з'явилися в Києві, Одесі та Харкові. їхня діяльність обмежувалася територією відповідного міста. Ці товариства обслуговували ризики здебільшого великих домовласників, купців і фабрикантів.

У другій половині XIX ст. спектр страхових послуг був досить широким, але найпопулярнішим і надалі залишалося страхування від вогню. Страхові товариства приймали заяви на страхування будівель, тварин, меблів, вантажів. Набуло поширення страхування життя.

За прикладом Ліфляндського товариства у Києві було організовано товариство взаємного страхування землевласників. Його завдання — відшкодовувати збитки, завдані вогнем землевласникам Київської, Подільської та Волинської губерній.

У 1909 р. було затверджено статут Харківського Товариства страхування від вогню майна гірничих і гірничозаводських підприємств.

Наприкінці Першої світової війни в Україні почалася активна реорганізація кооперативного страхування. Було визнано, що багато приватних страхових організацій, які діяли на страховому ринку, дуже несолідно обслуговували кооперативи, зловживаючи їхньою довірою. Довоєнна система земського страхування була в стані занепаду, а тому виявилася дуже обмеженою у своїх фінансових можливостях.

Щоб ширше охопити справу кооперативного страхування, український «Коопцентр» за домовленістю з усіма центральними спілками створив статут загальноукраїнської страхової організації — Української кооперативної страхової спілки. Статут цієї організації обговорювали ще з осені 1918 р. За статутом, Українська кооперативна страхова спілка мала стати не звичайною

асоціацією страхових організацій, а самостійно діючою страховою компанією.

Статутом були передбачені різноманітні галузі страхування:

- страхування від вогню рухомого та нерухомого майна кооперативів;
- страхування життя співробітників-членів кооперативів на випадок смерті чи втрати ними працездатності;
- страхування транспорту;
- страхування рухомого майна на випадок крадіжки зі зломом;
- страхування врожаю різних сільськогосподарських культур від граду;
- страхування тварин, а також інших видів майна, якщо у цьому є потреба.

2. Економічна сутність страхування

Економічна суть страхування полягає в утворенні спеціалізованими організаціями – страховиками грошового (страхового) фонду, який формується із внесків страхувальників із метою відшкодування їх збитків, спричинених страховими подіями, передбаченими договором страхування або чинним законодавством.

Страхування – це спосіб захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб в умовах ринкової економіки. Закон України «Про страхування» дає наступне визначення: «Страхування – вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян і юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів і доходів від розміщення коштів цих фондів».

Страхування є економічною категорією, що перебуває в тісному взаємозв'язку з категорією фінансів. Як і фінанси, страхування зумовлено рухом грошових форм вартості при формуванні та використанні цільових фондів грошових коштів у процесі розподілу й перерозподілу грошових доходів і накопичень.

3. Категорія страхового захисту

Взаємовідносини між людьми з приводу забезпечення стійких гарантій захисту їх майнових інтересів формують зміст категорії "**страховий захист**".

Необхідність страхового захисту визначається кількома аспектами:

- з позиції природних інтересів людства страховий захист виник як засіб збереження матеріального добробуту в разі настання непередбачуваних ситуацій або випадків, які можна передбачити, але яких неможливо уникнути, з метою розподілу збитків, завданих окремим громадянам, між багатьма членами суспільства, задля зменшення втрат потерпілих;
- економічний аспект страхового захисту пояснюється необхідністю організації суспільних відносин, які базуються на мобілізації та використанні

фінансових ресурсів на відшкодування збитків з метою забезпечення безперервного процесу суспільного відтворення;

— соціальна потреба страхового захисту зумовлена необхідністю вирішення соціальних питань у суспільстві з метою захисту особистих інтересів громадян;

— в юридичному аспекті організація страхового захисту як цивільно-правових відносин здійснюється відповідно до чинного страхового законодавства та договору страхування;

— міжнародний аспект страхового захисту зводиться до усунення національних відмінностей у законодавчих актах різних країн з метою забезпечення страховикам та страхувальникам достатніх фінансових гарантій.

Таким чином, **страховий захист** — сукупність економічних відносин, пов'язаних із попередженням, подоланням або зменшенням негативного впливу несприятливих подій (ризиків) і відшкодуванням їх наслідків з метою забезпечення безперервного і безперебійного суспільного виробництва, фінансової стабільності держави, її сталого економічного розвитку і загального добробуту.

Страховий захист як економічна категорія має такі ознаки:

- випадковий характер настання несприятливих подій;
- вираження збитку в натуральній і грошовій формах;
- нерівномірність нанесення збитку;
- проведення заходів для попередження і подолання наслідків конкретних подій;
- об'єктивна необхідність відшкодування збитків.

Страховий захист може бути забезпечений лише за наявності ресурсів, які зосереджуються для цих цілей у страховому фонді суспільства. Так, з'являється об'єктивна необхідність формування страхового фонду для збереження збалансованості пропорційного розвитку суспільного виробництва, зменшення збитків унаслідок виникнення ризикових ситуацій.

Страховий фонд як сукупність натуральних та грошових резервів, сформується за рахунок частини валового внутрішнього продукту (ВВП), який у результаті розподілу та перерозподілу трансформується у фонди споживання і нагромадження. Страхові фонди створюються для відшкодування збитків і належать до фондів нагромадження.

У суспільній практиці розрізняють три основні форми організації страхового фонду:

- 1) централізований резервний страховий фонд;
- 2) фонд самострахування;
- 3) страховий фонд страховика.

Централізований резервний страховий фонд формується в натуральній і грошовій формах за рахунок загальнодержавних ресурсів. Цей фонд призначений для відшкодування збитків та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій — великомасштабних катастроф. Централізований резервний страховий фонд містить:

— стратегічні запаси держави у вигляді продукції, палива та інших матеріальних ресурсів, які знаходяться в підпорядкуванні спеціалізованого відомства Кабінету Міністрів — Державного матеріального резерву;

— резервний фонд державного бюджету та оборотну касову готівку Державного бюджету України, які перебувають у розпорядженні уряду;

— резервні фонди місцевих бюджетів, оборотну касову готівку та вільні залишки бюджетних коштів місцевих бюджетів, які перебувають у розпорядженні органів місцевого самоврядування.

Фонд самострахування формується децентралізованим методом за рахунок щорічних відрахувань чистого прибутку в розмірі, передбаченому в статутних документах суб'єкта господарювання, і використовується для подолання тимчасових труднощів, відшкодування втрат у процесі виробництва та забезпечення його стійкого становища на ринку в разі настання страхових випадків.

Страховий фонд страховика організовується в кожній страховій компанії у вигляді страхових резервів у грошовій формі за рахунок внесків страхувальників. Джерелом формування страхового фонду є також доходи від інвестиційної діяльності страховика, в управлінні якого перебувають тимчасово вільні кошти. Цільове призначення фонду — відшкодування збитків у разі настання страхових випадків. Збитки розкладаються серед усіх учасників страхового процесу, виникає перерозподіл коштів страхового фонду в просторі і часі та відбувається значне маневрування ними. Разом з тим, мобілізовані ресурси у страховому фонді страховика є суттєвим джерелом інвестицій в економіку. Організація відносин між учасниками страхового фонду здійснюється страховими компаніями. Страховий захист підприємницьких структур і окремої людини шляхом створення страхового фонду страховика забезпечується специфічними страховими відносинами.

4. Комерційне і соціальне страхування

Розрізняють дві сфери страхової діяльності — соціальне та комерційне страхування, які взаємно доповнюють одне одного. Соціальне страхування ґрунтується на принципі колективної солідарності та створення громадських страхових фондів за рахунок зборів обов'язкових страхових внесків і призначене для того, щоб забезпечити мінімум соціального захисту особам, які досягнули пенсійного віку, потребують медичної допомоги, інвалідам, безробітним. Система соціального страхування в Україні реформується у зв'язку з переходом до ринкових форм господарювання.

Комерційне страхування, на відміну від соціального, ґрунтується на принципах еквівалентності та замкнутого розподілу збитку в рамках цього страхового фонду. Зв'язок між двома сферами страхової діяльності полягає в тому, що комерційне страхування надає захист найперше в тих життєвих ситуаціях, які не «покриті» соціальним страхуванням. Чим вужча система соціального захисту, тим більша потреба в послугах комерційного страхування.

Інститут **соціального страхування** виник як результат взаємодії двох принципів соціально-економічного управління ризиковими подіями: соціального регулювання економіки та страхування. У межах першого визначали основні орієнтири розвитку суспільства, а в межах другого формувався механізм фінансового забезпечення досягнення соціальних цілей.

Перші форми соціального страхування виникли в середині XIX ст. в Європі. Зумовлені виникненням та швидким розвитком професійних спілок, вони мали характер взаємного страхування в межах трудових колективів.

Предметом соціального страхування є основні соціальні ризики, які загрожують відтворенню населення: тимчасова непрацездатність у результаті хвороби, ушкодження здоров'я, вагітності та пологів, догляду за членом сім'ї; постійна непрацездатність у результаті інвалідності та старості; втрата трудового доходу у зв'язку з неможливістю працевлаштування; втрата доходів сім'ї у випадку смерті годувальника; виникнення непередбачуваних витрат у випадку оплати медичних послуг, народження і виховання дитини, оплати ритуальних послуг та поховання.

Об'єкт соціального страхування — майнові інтереси громадян, пов'язані з компенсацією втрати трудового доходу або оплатою видатків, які раптово виникли внаслідок настання соціальних ризиків.

Як соціально-економічна категорія, соціальне страхування — це система відносин з розподілу і перерозподілу національного доходу, які полягають у формуванні зі страхових внесків, що сплачують працюючі громадяни та роботодавці, державних дотацій спеціальних страхових фондів, кошти яких використовують для утримання осіб, які не беруть участі у суспільній праці.

Соціальне страхування — найважливіший елемент державної соціальної політики у сфері управління ризиками відтворення населення і виконує функції соціального захисту, забезпечення фінансування соціальної допомоги, регулювання доходів та рівня життя різних груп населення, попередження та профілактики наслідків настання соціальних ризиків.

Соціальне страхування можна проводити у двох формах: державній і колективній. Державне соціальне страхування обов'язкове, а колективне може бути як обов'язковим так і добровільним. За ступенем охоплення населення соціальне страхування буває загальним або для окремих соціальних груп населення.

5. Страховий ринок

Страховий ринок — це складова ринку фінансових послуг, сфера діяльності учасників страхового ринку з метою надання та споживання страхових послуг. Товаром на страховому ринку виступає страхова послуга — специфічний товар, що реалізується страховиком на договірній основі за авансовані кошти страхувальника з метою отримання прибутку та задоволення потреб страхувальника щодо захисту його економічних інтересів від наслідків раптових несприятливих подій (страхових випадків).

6. Становлення та розвиток страхового ринку в Україні

Зародження страхування. Окремі елементи страхування були відомі ще за тисячі років до нашої ери. Археологічні знахідки дають можливість стверджувати: вже у стародавні часи різні народи добре усвідомлювали необхідність спорудження спеціальних громадських приміщень для зберігання запасів провізії на випадок можливої небезпеки.

Розвиток страхування в Україні відбувався згідно з економічними, соціальними та правовими умовами, що існували у відповідний період у Київській Русі, царській Росії, а згодом - у колишньому СРСР. Відомо, що, починаючи з XIII століття і до появи залізниці, на теренах сучасної України вантажі на далекі відстані перевозились чумаками, які зусиллями всього гурту відшкодовували збитки (загибель чи поломку візка, смерть вола чи втрату вантажу) потерпілому. Тут ще не завжди вдавалися до попередньої сплати регулярних внесків на створення і поповнення резервного фонду, але це не заважало виконанню зобов'язань щодо відшкодування збитків.

У пам'ятці давньоруського права - "Русской правде" - є цікаві відомості про тогочасне законодавство. "Бели кто убьет княжеского мужа совершив на него нападете, и убийца не будеш поиман, то платиш за него 80 гривен та округа, где найден убитыш. Если же убит простой человек, то округа платиш 40 гривен. (Гривна - злиток срібла, який слугував грошовою та ваговою одиницею Київської Русі).

До Росії епохи капіталізму класичне страхування прийшло із Західної Європи ще в 18ст. На той час у Петербурзі та Москві з'явилися філії англійських страхових компаній. Але вже у 1786 році була встановлена державна монополія на страхову діяльність. Царицею Катериною II в 1781 р. було видано «Статут купецького судноплавства», який містив положення про морське страхування, а через 5 років спеціальним Маніфестом було введено норми страхування від вогню. Маніфест «Про заснування державного позичкового банку» дозволяв операції зі своїми клієнтами. З цією метою при банках створювалися страхові економії.

Найбільш поширеним страховим ризиком за тих часів була пожежа. Тому у 1827р. було створено Перше російське страхове товариство від вогню, а до 1913р. вже понад 300 страховиків, у тому числі 13 акціонерних товариств здійснювали такий захист. З відміною кріпосного права активізується розвиток страхової справи, орієнтованої на село. Створюється система земського страхування.

У другій половині XIX ст. спектр страхових послуг уже був досить широким, приймалися на страхування будівлі, тварини, посіви, меблі, одяг, засоби транспорту, вантажі, певного розвитку набуло страхування життя. У дореволюційні часи одним із важливих центрів страхування Росії була Одеса. Тут існували самостійні страхові товариства, а також контори філій провідних страхових компаній Петербурга й Москви, іноземних страховиків. Особисте страхування виникло в 30-х роках минулого сторіччя. У 1906р. був прийнятий закон про проведення страхування життя державними ощадними

касами. Отже, у дореволюційній Росії існували майже всі відомі на ті часи види страхування та форми страховиків.

Події 1917 р. внесли багато змін і у страхову справу. Уже через рік вона була оголошена державною монополією. Всі страхові операції здійснювались органами Головного управління державного страхування при Міністерстві фінансів. Початок 90-х років ознаменувався в Україні великими політичними та економічними змінами, переходом до ринкової економіки. Новою частиною нового господарського механізму, як і у цивілізованих державах ринкової орієнтації, стає ефективна система страхування, яку треба ще приводити у відповідність до світових стандартів.

7. Принципи розвитку страхового ринку

Страховий ринок має розвиватися за такими принципами:

- верховенства права - правове регулювання страхової діяльності;
- системності - узгодження заходів щодо реформування страхового ринку із заходами і планами інших галузей економіки, обґрунтування можливості запровадження обов'язкових видів страхування, що повинно відповідати майновому стану громадян і проводитися паралельно із заходами, спрямованими на підвищення доходів громадян;
- конкурентності - держава гарантує всім страхувальникам і страховикам (вітчизняним та іноземним) вільний вибір видів страхування та однакові можливості у провадженні діяльності, створює сприятливі умови для розвитку страхування з метою забезпечення реалізації права на ефективний страховий захист та вільний вибір страховика;
- стабільності - забезпечення сталого, надійного і привабливого ринку страхових послуг шляхом створення державою зрозумілих та ефективних механізмів і правил його функціонування;
- обмеження присутності держави на страховому ринку - держава поступово відмовляється від проявів монополізму на страховому ринку, не втручається у діяльність страховиків, крім питань оподаткування, формування статутних капіталів, встановлення правил формування, розміщення та обліку страхових резервів, контролю за платоспроможністю страховиків;
- мотивації діяльності страховиків і страхувальників - держава створює умови, за яких фізичні та юридичні особи заінтересовані у страхових послугах, а страхові компанії - в наданні цих послуг,
- довіри - внутрішня рушійна сила розвитку страхового ринку, ґрунтується на моральній та матеріальній відповідальності страховика перед страхувальником, на надійному правовому захисті страхувальника.

8. Страхові договори

Договір страхування — це письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь

якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені строки та виконувати інші умови договору.

Страховики, які здійснюють страхування життя, зобов'язані вести персоніфікований (індивідуальний) облік договорів страхування життя в порядку та на умовах, визначених Уповноваженим органом.

Договір страхування повинен містити:

- назву документа;
- назву та адресу страховика;
- прізвище, ім'я та по-батькові або назву страхувальника та його адресу;
- зазначення об'єкта страхування;
- розмір страхової суми;
- перелік страхових випадків;
- визначення розміру тарифу, розмір страхових внесків і терміни їхньої сплати;
- термін дії договору;
- порядок зміни і припинення дії договору;
- права та обов'язки сторін і відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору;
- інші умови за згодою сторін;
- підписи сторін.

9. Категорія страхування

Страхування — це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій)

Страхування здійснюється у випадках, коли ймовірність настання ризиків може бути оцінена і існують певні фінансові гарантії з боку страховиків про компенсацію збитку. Страхування пов'язано з **компенсацією збитку** (шкоди), нанесеного майновим інтересам страхувальників у грошовій формі. Практика проведення страхування виробила оптимальну форму таких відносин за участю спеціалізованих організацій (страхових організацій), **які формують страхові фонди з внесків страхувальників і забезпечують страхові виплати.**

Страхування – це економічна і фінансова категорія. Його сутність полягає в розподілі збитку між всіма учасниками страхування. Це свого роду кооперація по боротьбі з наслідками стихійних лих і протиріччями, що виникають у суспільстві через відмінності майнових інтересів людей, що вступають у виробничі відносини. Отже, страхування виступає **одним з елементів виробничих відносин.** Воно пов'язане з відшкодуванням матеріальних втрат, що є основою для безперервності і безперебійності

процесу відтворення. Відшкодування втрат здійснюється в грошовій формі, внаслідок цього виробничі відносини, що лежать в основі страхування, виявляються *через обіг грошей* (тобто через грошові відносини), тому страхування відноситься до *системі фінансів*. Як і фінанси, страхування є категорією розподілу, однак це не виключає можливості використання його на всіх стадіях суспільного відтворення: виробництво, розподіл, обмін, споживання.

Грунтуючись на всьому сказаному вище, *можна виділити наступні характерні риси страхування*.

1. *Цільове призначення акумульованих коштів*, які витрачаються лише на покриття втрат (надання допомоги) в заздалегідь обумовлених випадках. Витрачання страхових ресурсів здійснюється виключно в суворо визначених випадках, обумовлених умовами договору страхування. Порядок укладення та умови договору страхування регулюються нормами цивільного права.

2. *Імовірнісний характер відносин*. При страхуванні не можна заздалегідь передбачити ні час настання страхового випадку (певної події, з якою пов'язаний відшкодування втрат страхувальникові), ні розмір завданих збитків. Неможливо і визначити заздалегідь конкретного страхувальника, інтереси якого будуть підлягати захисту в той чи інший момент часу. Також заздалегідь невідомо, коли настане відповідна подія, якою буде його сила і кого зі страхувальників воно торкнеться.

3. *Повернення коштів*, так як вони призначені для виплати всієї сукупності страхувальників (але не кожному страхувальнику окремо). Страхові платежі після об'єднання їх в страховий фонд підлягають (за вирахуванням витрат за послуги страхової компанії) виплаті самим же страхувальникам. Розмір виплат конкретному страхувальнику при майновій формі страхування (на відміну від соціального) може залежати не тільки від величини втрат, але і від умов конкретного страхового договору, наприклад від розміру страхових платежів, терміну договору і т.д. Повернення коштів, згідно середньостатистичними даними, здійснюється, як правило, після закінчення 5-10 років після їх внесення, тому невикплата коштів будь-якого конкретного страхувальнику через короткостроковість договору лише підтверджує імовірнісний характер відносин при страхуванні, по не свідчить про відсутність цієї характерною риси страхування. Адже при страхуванні виплата коштів призначається не якогось конкретного страхувальнику, а як би всім їм в сукупності.

4. *Превентивність*, оскільки страховий захист формується за рахунок страхових премій страхувальників і страхових резервів страховиків до реалізації страхового ризику в конкретний страховий випадок (страховий збиток або страхова подія - сприятливе або несприятливе - в житті людей) і за допомогою фонду превентивних заходів в структурі страхового фонду фінансується процес випереджаючої мінімізації та локалізації страхових ризиків.

10. Функції страхування

Економічний зміст страхування виражається функціями:

- 1) формування спеціалізованого страхового фонду грошових коштів;
- 2) відшкодування збитку й особисте матеріальне забезпечення громадян;
- 3) попередження страхового випадку і зменшення розміру збитків від стихійних лих і нещасних випадків.

Перша функція полягає у формуванні фонду грошових коштів як плати за ризики, які беруть на себе страхові компанії. Цей фонд може формуватись як у примусовому порядку, так і в добровільному з огляду на економічне і соціальне становище, з урахуванням інтересів держави, яка регулює розвиток страхової справи в країні.

Запаси і резервні фонди забезпечують стабільність страхування, гарантію виплат і відшкодувати

Формуванням спеціального страхового фонду вирішується проблема інвестицій тимчасово вільних коштів у банківські й інші комерційні структури, вкладення коштів у нерухомість, придбання цінних паперів тощо.

Функція відшкодування збитку громадянам і надання їм матеріальної допомоги притаманна саме економічній категорії. Право на відшкодування збитків мають лише ті суб'єкти, фізичні й юридичні особи, які беруть участь у створенні страхового фонду. Завдяки цій функції страхування забезпечує реалізацію цієї економічної необхідності страхового захисту здоров'я громадян, збереження їхнього майна, суспільну та виробничу діяльність, а також окреслює коло ризиків, пов'язаних із діяльністю юридичних осіб.

Специфічною є функція попередження страхового випадку, яка передбачає широкий комплекс заходів, у тому числі фінансування заходів щодо недопущення або зменшення наслідків нещасних випадків і стихійних лих. Економічна суть цієї функції полягає у тому, що, володіючи страховими фондами, компанія об'єктивно зацікавлена у довгостроковому використанні цих коштів.